Schaamte rond armoede

Presentatie Lilith Smidts-Lefver
Contact: lsmidtslefever@dock.nl
Of: lsmidtslefever@sterkuitarmoede.nl

Armoededialogen waren
de aanleiding

Aangewakkerd
door thema zelfredzaamheid
vs
kwetsbaarheid

Onderzoeksvraag

Welke rol neemt schaamte in, vanuit een maatschappelijk en individueel perspectief, als drempel voor het vragen naar hulp bij armoede en wat kan het zorgethisch perspectief op kwetsbaarheid van Baart bijdragen aan het verlagen van deze drempel?

1) Wat zijn de maatschappelijke oorzaken van schaamte rond armoede?
2) Hoe werkt schaamte bij armoede als drempel om hulp te vragen?
3) Wat is Baarts zorgethische perspectief op een rehabilitatie van kwetsbaarheid?

Maatschappelijke oorzaken van schaamte rond **armoede**

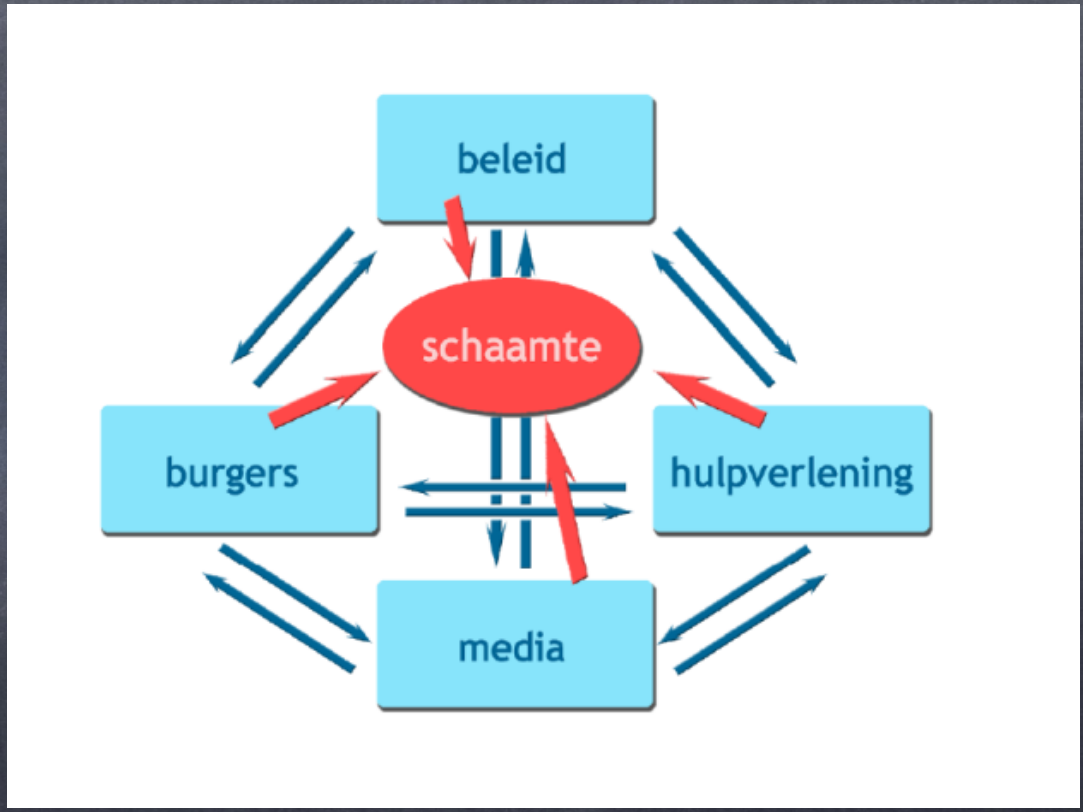
1. Terugblik op het verleden:
Focus op vrijheid en verantwoordelijkheid
Geloven in de maakbaarheid van je leven

Maatschappelijke oorzaken van schaamte rond **hulp vragen**

2. Heden:
Participatiesamenleving, individualisering
Sijpelt door naar taalgebruik, media, hulpverlening

Maatschappelijke oorzaken van schaamte rond armoede

2. Heden:
Of is het een cirkel?

Hoe wordt schaamte beleefd?

“Een emotie die we voelen als we een morele overtreding hebben begaan of incompetent gedrag hebben vertoond. Het gaat samen met gevoelens van machteloosheid, waardeloosheid en inferioriteit”.
Kortom: Psychologische pijn

De gevolgen van schaamte bij armoede
Hoe wordt met dit gevoel omgegaan

Vluchten, verstoppen, ontkennen, terugtrekken en distantiëren

Deze vormen van copingsgedrag zorgen ervoor dat mensen minder geconfronteerd moeten worden met de schaamte, maar dit zorgt er ook voor dat het voor anderen vaak moeilijker is om de armoede rechtstreeks te signaleren. Door zich echter bewust te zijn van dit copinggedrag, kunnen anderen net proberen aan de hand van dit gedrag armoede op te sporen. Hierbij valt wel de kritische noot te plaatsen dat niet iedereen die bepaalde vormen van dit gedrag vertoont in armoede leeft, of omgekeerd.

Vluchten, verstoppen, ontkennen, terugtrekken en distantiëren

Vluchten

Men wil de psychologische pijn verzachten door te vluchten van de situatie. Men wil even niet aan de problemen hoeven denken. Voorbeelden van vluchtgedrag zijn:

- *Afleiding zoeken door zich bijvoorbeeld op het werk te storten, intensief (obsessief) sporten, opgaan in een activiteit zoals tekenen, gamen, naar films en series kijken, etc.*
- Zeer sociaal actief zijn, meer bezig zijn met anderen dan met zichzelf.
- Gebruik van alcohol, drugs of suiker om je brein te "verdoven".
- Zichzelf pijn doen (automutilatie): de fysieke pijn zorgt ervoor dat men even niet bezig hoeft te zijn met de mentale pijn.

Verstoppen

Men wil zoveel mogelijk "normaal" zijn door te verstoppen dat ze in armoede leven. Mensen blijven hun best doen om deel te zijn van het geheel. Voorbeelden van verstoppen zijn:

- *Nette (merk)kleding dragen.*
- Dure gadgets kopen.
- Trakteren.
- Liegen dat ze bijvoorbeeld op vakantie zijn geweest.

Terugtrekken uit het sociale leven

Men mijdt sociale contacten omdat ze niet willen dat anderen hun armoede kunnen zien. Voorbeelden van terugtrekken zijn:

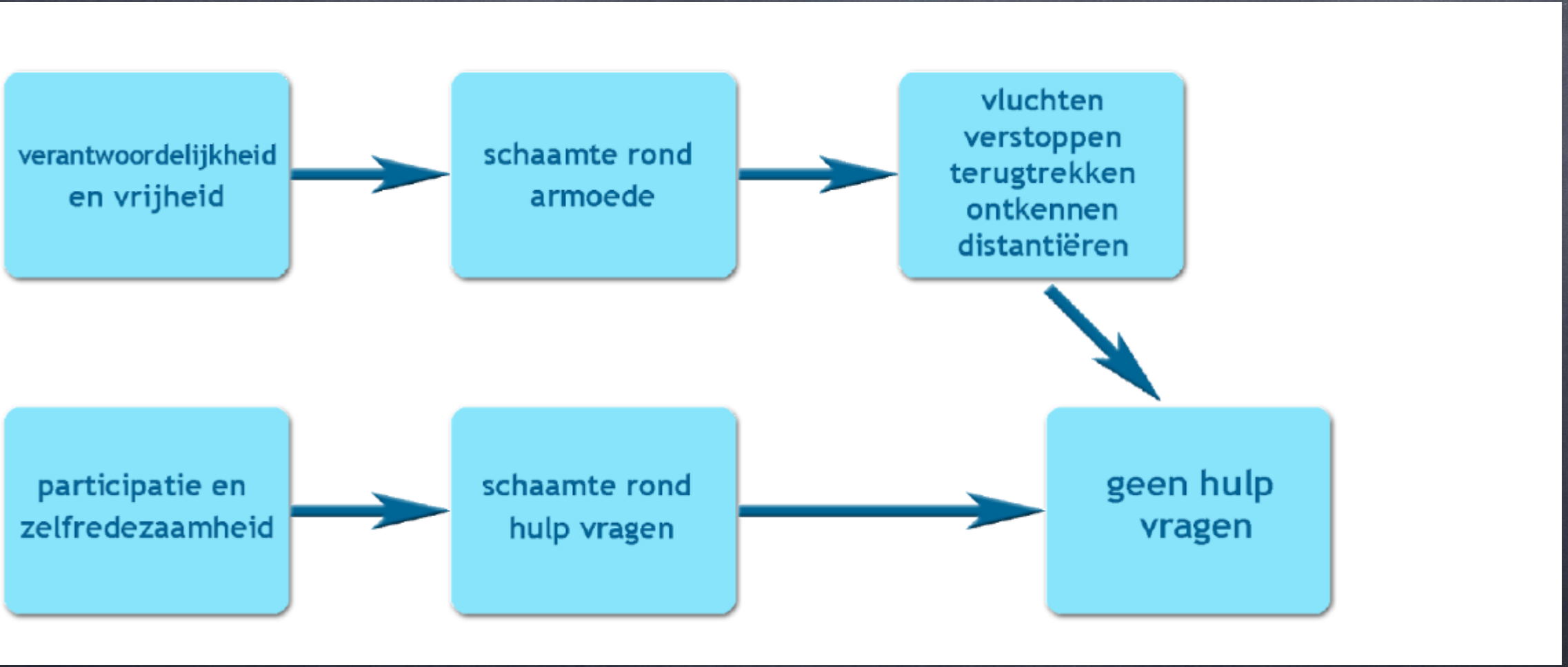
- *Geen mensen thuis uitnodigen.*
- *Niet naar sociale gelegenheden gaan.*
- Zichzelf vaak ziek melden van werk of school.

Ontkennen

Indien er naar gevraagd wordt, ontkennen dat er sprake is van armoede.

Distantiëren

Dit wordt ook wel "poverty talk" genoemd. Men distantieert zich van mensen in armoede door slecht over hen te praten.

verantwoordelijkheid en vrijheid
schaamte rond armoede
vluchten
verstoppen
terugtrekken
ontkennen
distantiëren
participatie en zelfredezaamheid
schaamte rond hulp vragen
geen hulp vragen

Baarts pleidooi

Alternatief taalgebruik, zorg gebaseerd op compassie en een gelijkwaardige relatie, waarde hechten aan het anders zijn en het inzetten van je eigen gevoelens bij het verlenen van hulp centraal.

Concrete anbevelingen op basis van Baarts pleidooi

Macroniveau:

- politiserende rol naar het beleid toe. Stem kunnen laten horen, meer ingaan tegen de continue focus op zelfredzaamheid, kritischer zijn en minder meegaand.
- Oog voor maatschappelijke context: gefocust op de gevolgen van armoede op het individu in plaats van de oorzaken op maatschappelijk
- Ervaringsdeskundigen meenemen
- Media en campagnes

Concrete anbevelingen op basis van Baarts pleidooi

Mesoniveau:

- Taalgebruik op website/folders
- Welzijn hulpverleners
- Ervaringsdeskundigen meenemen
- Intervisie en moreel beraad

Concrete anbevelingen op basis van Baarts pleidooi

Microniveau:

- Relatiegericht werken, mens tot mens
- Eigen kwetsbaarheid
- Nieuwsgierig zijn naar de ander

Andere redenen om geen hulp te vragen bij armoede

Angst:

Hulp vragen kan eng zijn. Niet alleen vanwege de angst om veroordeeld te worden door anderen, maar ook omdat men bang is voor de gevolgen. Voorbeelden hiervan zijn: angst voor het huis huis plaatsen van hun kinderen, angst om de controle kwijt te raken over eigen uitgaven en de angst om niet geloofd te worden

Andere redenen om geen hulp te vragen bij armoede

Een slechte eerdere ervaring:

Indien men in het verleden hulp heeft gevraagd en/of ontvangen, kan het zijn dat dit geleid heeft tot een slechte ervaring. Bijvoorbeeld van het kastje naar de muur gestuurd worden. Dit kan mensen ervan weerhouden om opnieuw hulp te vragen. Er is wantrouwen ontstaan.

Andere redenen om geen hulp te vragen bij armoede

Teveel gedoe:

Indien men hulp krijgt en/of ontvangt kan dit leiden tot het moeten regelen en in orde brengen van allerlei zaken. Men kan hiertegen opzien. Armoede zorgt voor veel stress en een vol hoofd. Nog meer gedoe kan men er vaak niet bij hebben.

Signaleren, bespreekbaar maken en doorbreken van verborgen armoede.

We zijn met meer dan alleen hulpverleners
Ontmoetingen van mens tot mens

Vragen?